

В.В. ТРОЩЕНКО,
академік НАН України,
директор Інституту проблем міцності ім. Г.С. Писаренка НАН України

Наші спільні збори НАН України присвячено 100-річчю з дня народження видатного вченого, організатора науки, багаторічного (1961–1975) президента Академії наук СРСР Мстислава Всеволодовича Келдиша.

Коло наукових інтересів цього дослідника було надзвичайно широке. Це — і математика, і механіка, й обчислювальні методи, і ракетна техніка, і космонавтика, і багато іншого.

Важко переоцінити його особистий внесок у науку, в її організацію — у створення великих дослідницьких колективів, нових наукових напрямів, у реалізацію науково-технічних проектів державного значення.

Він створив (1966 р.) й очолив Інститут прикладної математики АН СРСР, котрий тепер носить його ім'я і став провідною установою з проблем динаміки космічного польоту і космічної балістики.

Усі ми пам'ятаємо аббревіатуру «ЗК». Це прізвища трьох видатних учених, які очолювали створення ракетно-ядерного щита СРСР. Це — І.В. Курчатов, С.П. Корольов, М.В. Келдиш. У цій тріаді Мстислав Всеволодович був головним теоретиком космонавтики.

У багатогранній діяльності М.В. Келдиша велике місце посідають дослідження міцності конструкцій, у першу чергу, конструкцій авіаційної техніки.

Цими питаннями він займався протягом п'ятнадцяти років (з 1931 р. по 1945 р.), працюючи в ЦАГІ, де очолював (з 1941 р.) відділ динамічної міцності.

Його дослідження були присвячені теорії та практиці розрахунку автоколивань літакових конструкцій, які призводили до руйнування літаків і стали гальмом розвитку швидкісної авіації.

М.В. Келдиш побудував математичні моделі, розроблені на основі методів чисельного розрахунку коливань, створив методи моделювання в аеродинамічних трубах явища флатера, що допомогло йому розробити прості і надійні способи запобігання флатеру в авіаційних конструкціях.

Він запропонував також найбільш доцільні і прості конструктивні методи усунення коливань конструктивних елементів типу шиммі.

За ці роботи йому було присуджено Державні премії СРСР у галузі науки в 1942 і 1946 роках. Цікаво відзначити, що в 1942 році, коли науковець отримав першу Державну премію, йому був усього 31 рік.

Кандидатом наук він став у 24 роки, а доктором наук у 27 років.

Подальша його діяльність в основному була пов'язана з ракетною технікою і космонавтикою. За дослідження в цій ділянці він був удостоєний Ленінської премії, став тричі Героєм соціалістичної праці.

Велику увагу приділяв М.В. Келдиш розвиткові науки, у тому числі в республіках колишнього Радянського Союзу, зокрема — в Україні.

Велику роль зіграв М.В. Келдиш у створенні нашого закладу — Інституту проблем міцності ім. Г.С. Писаренка НАН України.

Він відвідував наш колектив двічі — у 1964 р. і в 1969 р.

У 1964 р. ще не було Інституту проблем міцності, а був сектор міцності, котрий очолював академік АН УРСР Г.С. Писаренко, у межах Інституту металокераміки і спеціальних сплавів АН УРСР.

М.В. Келдиш жваво цікавився дослідженнями, що їх виконували в цьому секторі, багато з них були направлені на реалізацію завдань авіаційної техніки, ракетобудування, космонавтики.

Виступаючи потім на засіданні Президії АН УРСР, М.В. Келдиш відзначив актуальність робіт, проведених у секторі. Згодом, коли в 1966 році постало питання про організацію Інституту проблем міцності, М.В. Келдиш як президент Академії наук СРСР підтримав пропозицію нашої Академії про створення інституту. Ця підтримка мала неабияке значення, і в 1966 році установу було створено.

Удруге М.В. Келдиш відвідав наш інститут у 1969 р., коли до Києва приїхала велика делегація АН СРСР, де він був головою.

Про враження від відвідування нашого інституту можна судити з його запису в книзі почесних гостей інституту.

«Інститут проблем міцності розв'язує важливі питання для створення конструкцій різних апаратів, що працюють в екстремальних умовах. Його роботи дуже важливі для розвитку галузей новітньої техніки. За останні роки Інститут провів ряд нових важливих досліджень, створив цікаві експериментальні установки й отримав істотні нові результати.

Бажаю Інституту нових великих успіхів».

На мене, тоді молодого науковця, спілкування з М.В. Келдишем справило незабут-

не враження. Він виявляв щирий інтерес до того, що йому показували, був товариський, демократичний, позбавлений будь-якого позерства.

Я хочу показати кілька фотографій М.В. Келдиша в нашому інституті в 1969 р.

Тут Ви бачите вчених, які відіграли основну роль у створенні цієї установи, — академіків Георгія Степановича Писаренка, Бориса Євгеновича Патона, Мстислава Всеволодовича Келдиша.

На наступному фото М.В. Келдиш знайомиться з однією з лабораторій нашого інституту.

Усмішка М.В. Келдиша свідчить про щирий інтерес до побаченого. А також Ви бачите, що йому демонстрували, — це випробування моделі космічного апарата у високотемпературному газовому потоці, котрий імітує умови його входження у щільні шари атмосфери.

Завершуючи виступ, я хочу сказати, що М.В. Келдиш належав до тієї славної плеяди вчених, які самі робили велику науку, допомагали робити її іншим і, ґрунтуючись на досягненнях науки, здійснювали стратегічні завдання своєї країни.

І.К. ПОХОДНЯ,

академік НАН України, академік-секретар

Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства НАН України

З епохою М.В. Келдиша пов'язані найбільші досягнення Радянського Союзу: перший супутник, політ Гагаріна, міжпланетні апарати, розрахунки атомної і водневої зброї, прорив обчислювальної математики, створення нових літаків, розгром Лисенка та багато інших. Він був видатним математиком, теоретиком космонавтики, талановитим організатором науки.

Насамперед, хотілося б сказати, що Мстислав Всеволодович уже в перші повоєнні роки співпрацював з нашою Академією. У присвяченій йому книзі є лист подяки нашим ученим, які допомогли зробити дуже складні розрахунки для космонавтики на електронній машині МЕСМ.

З 1962 року, коли президентом Академії наук УРСР було обрано Б.Є. Патона, співпраця з Академією наук СРСР почала роз-